

Mason Currey

RITUALURI ZILNICE

ale oamenilor de geniu

160 de strategii de succes aflate la originea
celor mai cunoscute creații ale omenirii

*Traducere din limba engleză
de Irina Nicolaescu*

București
2018

CUPRINS

<i>Introducere</i>	15	Richard Strauss	48
W.H. Auden	21	Henri Matisse	49
Francis Bacon	22	Joan Miró	50
Simone de Beauvoir	23	Gertrude Stein	50
Thomas Wolfe	24	Ernest Hemingway	52
Patricia Highsmith	25	Henry Miller	53
Federico Fellini	27	F. Scott Fitzgerald	53
Ingmar Bergman	27	William Faulkner	54
Morton Feldman	28	Arthur Miller	55
Wolfgang Amadeus		Benjamin Britten	56
Mozart	29	Ann Beattie	56
Ludwig van Beethoven	30	Günter Grass	57
Søren Kierkegaard	32	Tom Stoppard	57
Voltaire	33	Haruki Murakami	58
Benjamin Franklin	33	Toni Morrison	59
Anthony Trollope	35	Joyce Carol Oates	60
Jane Austen	36	Chuck Close	60
Frédéric Chopin	38	Francine Prose	61
Gustave Flaubert	39	John Adams	62
Henri de Toulouse-Lautrec ..	41	Steve Reich	63
Thomas Mann	42	Nicholson Baker	64
Karl Marx	43	B.F. Skinner	66
Sigmund Freud	44	Margaret Mead	67
Carl Jung	45	Jonathan Edwards	68
Gustav Mahler	46	Samuel Johnson	68
		James Boswell	69

Immanuel Kant	71	Richard Wright	106
William James	73	H.L. Mencken	107
Henry James	74	Philip Larkin	107
Franz Kafka	75	Frank Lloyd Wright	108
James Joyce	76	Louis I. Kahn	109
Marcel Proust	78	George Gershwin	110
Samuel Beckett	80	Joseph Heller	110
Igor Stravinski	81	James Dickey	111
Erik Satie	81	Nikola Tesla	112
Pablo Picasso	82	Glenn Gould	113
Jean-Paul Sartre	84	Louise Bourgeois	115
T.S. Eliot	85	Chester Himes	116
Dmitri Șostakovici	86	Flannery O'Connor	116
Henry Green	88	William Styron	117
Agatha Christie	89	Philip Roth	118
Somerset Maugham	90	P.G. Wodehouse	119
Graham Greene	90	Edith Sitwell	121
Joseph Cornell	91	Thomas Hobbes	121
Sylvia Plath	92	John Milton	122
John Cheever	93	René Descartes	122
Louis Armstrong	95	Johann Wolfgang	
W.B. Yeats	97	von Goethe	123
Wallace Stevens	97	Friedrich Schiller	124
Kingsley Amis	98	Franz Schubert	125
Martin Amis	99	Franz Liszt	125
Umberto Eco	100	George Sand	126
Woody Allen	101	Honoré de Balzac	127
David Lynch	102	Victor Hugo	128
Maya Angelou	102	Charles Dickens	130
George Balanchine	103	Charles Darwin	131
Al Hirschfeld	104	Herman Melville	134
Truman Capote	105	Nathaniel Hawthorne ...	135
		Lev Tolstoi	136

Piotr Ilici Ceaikovski	137	Donald Barthelme	163
Mark Twain	139	Alice Munro	164
Alexander Graham Bell ..	140	Jerzy Kosinski	165
Vincent van Gogh	141	Isaac Asimov	166
N.C. Wyeth	141	Anne Rice	167
Georgia O'Keeffe	142	Charles Schulz	168
Serghei Rahmaninov	143	William Gass	169
Vladimir Nabokov	143	David Foster Wallace	170
Balthus	145	Marina Abramović	170
Le Corbusier	146	Twyla Tharp	172
Buckminster Fuller	147	Stephen King	173
Paul Erdős	148	Marilynne Robinson	174
Andy Warhol	149	Saul Bellow	174
Edward Abbey	151	Gerhard Richter	175
V.S. Pritchett	152	Jonathan Franzen	176
Edmund Wilson	152	Maira Kalman	177
John Updike	153	Georges Simenon	178
Albert Einstein	154	Stephen Jay Gould	179
L. Frank Baum	155	Bernard Malamud	180
Knut Hamsun	156		
Willa Cather	156	<i>Mulțumiri</i>	183
Ayn Rand	157		
George Orwell	158	<i>Mulțumiri pentru</i>	
James T. Farrell	159	<i>permisiune</i>	185
Jackson Pollock	160		
Carson McCullers	161	<i>Note</i>	187
Willem de Kooning	162		
Jean Stafford	162	<i>Indice</i>	213

W.H. Auden⁶ [1907–1973]

„Pentru un om inteligent, rutina este un semn al ambiției”⁷, scria Auden în 1958. Dacă este adevărat, atunci Auden a fost unul dintre cei mai ambițioși oameni ai generației sale. Poetul era obsesiv de punctual și a trăit întreaga viață după un orar exact. „Își verifică mereu ceasul”⁸, a notat odată un musafir al lui Auden. „Mâncatul, băutul, scrisul, mersul la cumpărături, rezolvarea cuvintelor încrucișate, chiar și sosirea poștașului – toate sunt cronometrate la minut și cu rutinele însoțitoare.” Auden credea că o viață de o asemenea precizie militară era esențială pentru creativitatea sa, un mod de a supune muza programului său. „O persoană stoică modernă”, observa el, „știe că modul cel mai sigur de a disciplina pasiunea este să disciplinezi timpul: să decizi ce vrei sau ce trebuie să faci în timpul zilei, apoi să faci acel lucru întotdeauna exact în același moment, în fiecare zi, și pasiunea nu-ți va da bătăi de cap”.⁹

Auden se trezea dimineața imediat după ora 6:00, își făcea cafeaua și se apuca repede de scris, poate după ce arunca o privire pe cuvintele încrucișate. Mintea lui era în formă maximă de la ora 7 până la 11:30 dimineața și rareori se întâmpla să nu profite de acest interval de timp. (Era împotriva scrisului pe timp de noapte: „Numai dictatorii lumii lucrează noaptea; nici un artist onest nu o face”.¹⁰) De obicei, Auden își relua munca după prânz și continua până târziu după-amiaza. Ora de cocktail începea exact la 18:30, atunci când poetul amesteca pentru el sau pentru diverși musafiri câteva pahare de votcă cu martini. Apoi se servea cina, însoțită de cantități generoase de vin, urmată de și mai mult vin și conversație. Auden se culca seara devreme, niciodată mai târziu de ora 11:00 și, pe măsură ce îmbătrânea, tot mai aproape de ora 9:30.

Pentru a-și păstra elanul și concentrarea, poetul se baza pe amfetamine și lua o doză de Benzedrină în fiecare dimineață, așa cum mulți oameni iau zilnic polivitamine. Noaptea, pentru a adormi, lua Seconal sau alt sedativ. A continuat această rutină – „viața chimică”¹¹, după cum o numea el – timp de douăzeci de ani, până când eficiența pilulelor s-a atenuat. Auden considera că amfetaminele sunt „dispozitive de economisire a forței de muncă”¹² în „bucătăria mentală”, alături de alcool, cafea și tutun, deși era conștient că „aceste mecanisme sunt foarte grosolane, pot dăuna bucătarului și se strică constant”.

Francis Bacon¹³ (1909–1992)

Pentru un observator din afară, lui Bacon părea să-i priască de minune dezordinea. Atelierele sale erau locuri ale unui haos extrem, cu vopsea improscată pe pereți și cărți stivuite unele peste altele până la înălțimea genunchiului, pensule, hârtii, mobile rupte și alte vechituri îngrămădite pe jos. (Interioarele mai plăcute îi înăbușeau creativitatea, spunea el.) Atunci când nu picta, Bacon ducea o viață de exces hedonist, consumând zilnic numeroase mese bogate, bând cantități impresionante de alcool, luând orice stimulent avea la îndemână și, în general, stând până târziu și petrecând mai mult decât oricare altul dintre contemporanii lui.

Și totuși, așa cum scria biograful său, Michael Peppiatt, Bacon era „în primul rând un sclav al obișnuinței”¹⁴, având un program zilnic care a variat foarte puțin de-a lungul carierei sale. Pictura se situa pe primul loc. În ciuda orelor târzii din noapte la care se culca, Bacon se trezea de cum se lumina de ziua și lucra câteva ore, terminând, de obicei, în jurul prânzului. Urmau o altă după-amiază și seară lungi, pline de chefuri, iar în privința asta Bacon nu pierdea timpul. Obișnuia să invite în atelierul său un prieten cu care să împartă o sticlă de vin sau se ducea să bea ceva la un pub, apoi urmau un prânz lung la restaurant și alte băuturi la mai multe cluburi private. Pe înserat, lua cina la restaurant și apoi făcea din nou turul cluburilor de

noapte, uneori trecea pe la cazinou, iar adesea, dis-de-dimineață, urma o altă masă la un bistro.

La sfârșitul acestor nopți lungi, Bacon își invita adesea camarazii amețiți de băutură să îl însoțească acasă pentru un ultim pahar – o încercare, se pare, de a-și amâna lupta din fiecare noapte cu insomnia. Bacon era dependent de medicamente pentru a dormi și obișnuia să citească și să recitească diverse cărți de bucate care să-l relaxeze înainte de somn. Cu toate acestea, dormea doar câteva ore pe noapte. Totuși, pictorul avea o constituție uimitor de robustă. Singura mișcare pe care o făcea era să se plimbe înainte și înapoi prin fața șevaletului, iar ideea sa de a ține regim se traducea prin înghițirea unor cantități mari de pastile cu usturoi și evitarea gălbenușurilor de ou, a deserturilor și a cafelei – în timp ce continua să bea pe rupte câte o jumătate de duzină de sticle de vin și mânca, zilnic, două sau mai multe mese consistente la restaurant. Se pare că metabolismul său putea face față consumului în exces, fără ca puterea de judecată să-i scadă sau talia să i se îngroașe. (Cel puțin acest lucru nu s-a întâmplat până spre sfârșitul vieții sale, când efectele băuturii par să-l fi ajuns din urmă). În opinia lui Bacon, chiar și mahmureala ocazională constituia un avantaj. „Adesea îmi place să lucrez mahmur”, spunea el, „pentru că mintea mea debordează de energie și pot gândi foarte clar”.¹⁵

Simone de Beauvoir¹⁶ (1908–1986)

„Întotdeauna mă grăbesc să mă apuc de lucru, deși nu-mi place începutul de zi”¹⁷, declara de Beauvoir în 1965, pentru *Paris Review*. „Mai întâi îmi beau ceaiul, iar pe la ora 10 mă apuc de treabă și lucrez până la ora 1 după prânz. Apoi îmi vizitez prietenii și, la ora 5 după-amiaza, mă întorc la lucru și continui până la ora 9 seara. Nu îmi vine deloc greu ca, după-amiaza, să reiau lucrul de unde l-am lăsat.” Într-adevăr, lui de Beauvoir rareori îi era greu să lucreze; din contră, atunci când își lua vacanța anuală de două-trei luni se plictisea tot mai mult și se simțea tot mai puțin în largul ei după doar câteva săptămâni departe de muncă.

Deși munca se situa pe primul loc pentru de Beauvoir, programul ei zilnic se învârtă totodată și în jurul relației cu Jean-Paul Sartre, relație ce a durat din 1929 până la moartea scriitorului, în 1980. (Relația lor a fost mai degrabă un parteneriat intelectual cu o componentă sexuală destul de ciudată; conform unui pact propus de Sartre la începutul relației lor, ambii parteneri puteau avea alți iubiți, dar trebuiau să își spună totul unul altuia.) În general, de Beauvoir lucra singură dimineața¹⁸, apoi se întâlnea cu Sartre pentru a mânca la prânz. După-amiaza lucrau împreună, în liniște, în apartamentul lui Sartre. Seara, mergeau la vreun eveniment politic sau social din programul lui Sartre sau la film, ori beau scotch și ascultau radioul în apartamentul lui de Beauvoir.

Regizorul de film Claude Lanzmann, care a fost iubitul lui de Beauvoir din 1952 până în 1959, a fost primul care a simțit pe pielea lui acest aranjament din viața scriitoarei. El descrie începutul coabitării lor din apartamentul parizian al scriitoarei:

În prima dimineață aveam de gând să zac în pat, dar ea s-a trezit, s-a îmbrăcat și s-a îndreptat spre birou. „Tu lucrezi acolo“, a spus ea, arătând spre pat. Așa că m-am ridicat și m-am așezat pe marginea patului, am fumat și m-am prefăcut că lucrez. Nu cred că mi-a adresat vreun cuvânt până când nu a venit ora pentru masa de prânz. A plecat la Sartre și au luat masa împreună; câteodată îi însoțeam și eu. Apoi, după-amiaza, ea mergea la el acasă și lucra cam trei-patru ore. Urmau întâlniri, rendez-vous-uri. Mai târziu ne întâlneam pentru cină și aproape întotdeauna ea și Sartre stăteau deoparte, iar Simone își spunea părerea critică despre ce scrisese el în ziua respectivă. Apoi noi doi ne întorceam în apartament și mergeam la culcare. Nu existau petreceri, recepții, valori burgheze. Le evitam complet. Ne înconjuram numai de lucruri de primă necesitate. Duceam o viață ordonată, de o simplitate construită deliberat, astfel încât Simone să-și poată desfășura activitatea.¹⁹

Thomas Wolfe²⁰ (1900–1938)

Proza lui Wolfe a fost criticată pentru excesul de toleranță și caracterul adolescentin, prin urmare, este interesant de notat faptul că romancierul practica un ritual al scrisului care era,

aproape fără exagerare, onanist. Într-o seară a anului 1930, pe când se străduia să-și regăsească spiritul febril care alimentase prima sa carte, *Privește, inger, către casă*, Wolfe s-a hotărât să renunțe la o oră de muncă lipsită de inspirație, să se dezbrace și să se culce. Dar, stând gol la fereastra camerei de hotel, Wolfe a descoperit că plictiseala i-a dispărut brusc și era din nou dornic să scrie. Întorcându-se la masa de lucru, a scris până în zori, își amintește el, „cu o viteză, o ușurință și o siguranță amețitoare“.²¹ Rememorând momentul, Wolfe a încercat să înțeleagă ce a determinat această schimbare subită – și și-a dat seama că, la fereastră, și-a mângâiat inconștient organele genitale, un obicei din copilărie care, fără a fi efectiv un act sexual („penisul a rămas flasc“²², scria el într-o scrisoare către editorul său), a stimulat un sentiment viril care i-a alimentat elanul creator. Din acel moment, Wolfe a folosit în mod regulat această metodă pentru a se inspira în ședințele de scris, explorându-și visător „formele bărbătești“²³ până când „elementele senzuale din fiecare domeniu al vieții deveneau mai apropiate, mai reale și mai frumoase“.

De obicei, Wolfe începea să scrie cam pe la miezul nopții, „îmbuibându-se cu cantități enorme de ceai și cafea“²⁴, după cum nota unul dintre biografi săi. Deoarece niciodată nu a găsit un scaun sau o masă la care un om de înălțimea lui (Wolfe avea 1,98 m) să se simtă confortabil, el scria, de regulă, stând în picioare și folosind drept masă partea de sus a frigiderului. Lucra până dimineața, luând pauze de fumat la fereastră sau plimbându-se prin apartament. Apoi bea ceva și dormea până spre ora 11:00. În ultima parte a dimineții începea o nouă rundă de lucru, uneori fiind ajutat de o dactilografă care venea și găsea paginile lucrate în noaptea precedentă împrăștiate pe jos, peste tot în bucătărie.

Patricia Highsmith²⁵ (1921–1995)

Autoarea unor romane polițiste psihologice precum *Străini în tren* sau *Talentatul domn Ripley* era o persoană solitară și ursuză, asemănătoare unora dintre eroii săi. Pentru ea, scrisul era mai puțin o sursă de plăcere și mai mult o dorință nestăpânită, fără

de care era nefericită. „Nu există viață adevărată decât în muncă, adică în imaginație”²⁶, scria autoarea în jurnalul ei. Din fericire, Highsmith rămânea rareori în pană de inspirație; avea idei, spunea ea, așa cum au șobolanii orgasme.²⁷ Highsmith scria zilnic, de obicei trei-patru ore dimineța, ajungând la 2 000 de cuvinte într-o zi rodnică. Biograful Andrew Wilson a consemnat metodele scriitoarei:

Tehnica ei preferată de a intra în starea de spirit potrivită pentru lucru era să stea pe pat, înconjurată de țigări, scrumieră, chibrituri, o cană cu cafea, o gogoasă și o farfurioară cu zahăr. Trebuia să se ferească de orice sentiment al disciplinei și să facă actul scrierii cât mai plăcut. Stătea într-o poziție aproape fetală și, într-adevăr, intenția era să-și creeze, după spusele ei, „un pântec al ei”.²⁸

Highsmith avea obiceiul să bea o tărie înainte de a se apuca de scris – „nu pentru a o înviora”, notează Wilson, „ci pentru a-i reduce nivelul de energie care se îndreaptă spre nebunie”.²⁹ În ultimii ei ani, pe măsură ce devenea o băutoare înrăită, cu o mare rezistență, ținea o sticlă de votcă lângă pat, întinzându-se după ea imediat ce se trezea și făcând un marcaj pe sticlă pentru a stabili limita de băutură pentru ziua respectivă. În cea mai mare parte a vieții a fost o fumătoare inveterată, terminând un pachet de Gauloises pe zi. Era indiferentă la mâncare. O cunoștință își amintește că „mânca doar șuncă, ochiuri și cereale, toate la ore ciudate din zi”.³⁰

Nu se simțea în largul ei atunci când se afla în public, însă avea o legătură neobișnuit de intensă cu animalele – în special cu pisicile, dar și cu melcii pe care îi creștea acasă. Ideea de a ține gasteropode pe post de animale de companie i-a venit atunci când, într-o piață de pește, a văzut o pereche de melci strâns înlănțuiți într-o îmbrățișare ciudată. (Mai târziu, a declarat într-un interviu la radio că „îmi transmit un fel de liniște”.³¹) În cele din urmă, în grădina ei din Suffolk, Anglia, a găzduit trei sute de melci, iar odată a venit la un cocktail, în Londra, purtând o poșetă gigantică ce conținea o salată verde și 100 de melci – însoțitorii ei pentru seara respectivă, a declarat ea. Mai

târziu, când s-a mutat în Franța, Highsmith a trebuit să se sus-tragă interdicției de a aduce melci vii în țară. Așa că i-a introdus clandestin, făcând mai multe călătorii peste graniță cu șase până la zece astfel de creaturi ascunse sub fiecare sân.

Federico Fellini³² (1920–1993)

Regizorul italian de film susținea că nu putea dormi mai mult de trei ore consecutive. Într-un interviu din 1977, el își descria rutina de dimineată:

Mă trezesc la ora 6 dimineța. Umblu prin casă, deschid ferestrele, îmi bag nasul prin cutii, mut cărți de colo-colo. Ani de zile am încercat să-mi fac o ceașcă de cafea ca lumea, dar nu e specialitatea mea. Cobor la parter și ies afară cât mai repede posibil. Pe la 7 vorbesc la telefon. Sunt foarte atent când aleg pe cine pot să trezesc dimineța fără să se simtă deranjat. Unora le fac chiar un serviciu, un serviciu de trezire; s-au obișnuit să-i trezesc la 7 sau în jurul acestei ore.³³

În tinerețe, Fellini a scris articole pentru ziare, dar a descoperit că temperamentul său era mai potrivit pentru filme – îi plăcea sociabilitatea procesului de regizare a unui film. „Un scriitor poate face totul de unul singur, dar îi trebuie disciplină”, spunea el. „Trebuie să se trezească dimineța la ora 7 și să stea singur într-o cameră cu o coală albă de hârtie în față. Sunt mult prea vitellone [leneș] ca să fac asta. Cred că am ales cel mai bun mijloc de a mă exprima. Îmi place combinația desăvârșită dintre muncă și existența comună pe care o oferă regizarea unui film.”³⁴

Ingmar Bergman³⁵ (1918–2007)

„Știți cum se regizează un film?”, a întrebat Bergman într-un interviu din 1964. „Opt ore de muncă intensă în fiecare zi pentru a obține trei minute de film. Iar pe parcursul acestor opt ore, dacă ai noroc, sunt, poate, zece sau douăsprezece minute de

creație adevărată. Și e posibil să nu vină. Apoi trebuie să te pui din nou în mișcare pentru alte opt ore și să te rogi să obții de data asta cele zece minute bune.³⁶ Regizarea unui film însemna pentru Bergman și scrierea scenariilor, întotdeauna la reședința sa din îndepărtata insulă Fårö, Suedia. Acolo urma același ritual de zeci de ani: se trezea la ora 8, scria de la 9 până la amiază, apoi lua un prânz auster. „Mânca în mod constant același lucru la prânz”, își amintește actrița Bibi Andersson. „Meniul nu se schimba. Consta dintr-un fel de lapte acru bătut, foarte gras, și gem de căpșune, foarte dulce – o combinație stranie de mâncare pentru bebeluși, pe care o consuma cu fulgi de porumb.”³⁷

După prânz, Bergman lucra din nou de la ora 13:00 la 15:00, apoi dormea o oră. Spre sfârșitul după-amiezii mergea la plimbare sau lua feribotul spre o insulă învecinată de unde își ridica ziarele și corespondența. Seara citea, își vizita prietenii, se uita la un film din marea sa colecție sau la televizor (îi plăcea în special serialul *Dallas*). „Nu consum niciodată droguri sau alcool”, spunea Bergman. „Beau doar un pahar de vin și asta mă face extrem de fericit.”³⁸ Muzica îi era, de asemenea, „absolut necesară”, iar lui Bergman îi plăceau toate genurile, de la Bach la Rolling Stones. Pe măsură ce îmbătrânea, avea probleme cu somnul, nereușind să doarmă mai mult de patru sau cinci ore pe noapte, ceea ce făcea ca regizarea unui film să devină mai dificilă. Dar chiar și după ce a renunțat la regizarea filmelor, în 1982, Bergman a continuat să facă filme pentru televiziune, să pună în scenă piese de teatru și opere, să scrie piese, romane și un jurnal de memorii. „Am lucrat tot timpul”, spunea el, „și este ca un torent care se revărsă în peisajul sufletului tău. Este bine-venit pentru că duce totul cu el. Este o curățare. Dacă nu aș fi lucrat tot timpul, aș fi fost un nebun.”³⁹

Morton Feldman⁴⁰ (1926–1987)

Un jurnalist francez l-a vizitat pe Feldman în 1971, pe vremea când compozitorul american lucra de o lună într-un sătuc situat cam la o oră nord de Paris. „Trăiesc aici ca un călugăr”⁴¹, spunea Feldman.

Mă trezesc la 6 dimineața. Compun până la ora 11, după care mi-am încheiat ziua. Ies, mă plimb ore în șir fără a obosi. Max Ernst nu stă departe. [John] Cage a venit și el aici. Sunt decuplat de la orice altă activitate. Ce efect are acest lucru asupra mea?

Deosebit de bun... dar nu sunt obișnuit să am atât de mult timp liber, atât de multă liniște. De obicei, creez în mijlocul agitației, al acțiunii. Știi, întotdeauna am lucrat la altceva decât muzica. Părinții mei se ocupau de afaceri și eu participam la grijile lor, la viața lor...

Apoi m-am căsătorit, soția mea avea un post foarte bun și era plecată toată ziua. Mă trezeam la 6 dimineața, făceam cumpărăturile, pregăteam mesele, făceam curat, munceam ca un nebun, iar seara primeam o mulțime de prieteni (aveam foarte mulți prieteni, fără ca măcar să-mi dau seama de asta). La sfârșitul anului am descoperit că nu scrisesem nici măcar o notă muzicală!

Când, în sfârșit, a găsit timp să compună, Feldman a folosit o strategie învățată de la John Cage – a fost „cel mai important sfat pe care mi l-a dat cineva vreodată”⁴², a spus Feldman în cadrul unei conferințe din 1984. „El spunea că o idee bună este ca, după ce scrii puțin, să te oprești și apoi să copiezi ce ai scris. Pentru că, în momentul în care copiezi, te gândești la ce ai scris și asta îți dă idei noi. Și acesta e modul meu de a lucra. Iar relația dintre muncă și copiere este extraordinară, minunată.” Iar condițiile externe – un pix potrivit, un scaun confortabil – sunt și ele importante. Feldman scria într-un eseu din 1965: „Câteodată nu mă preocupă nimic altceva decât să stabilesc o serie de considerații practice care să-mi permită să lucrez. De ani de zile spun că, dacă aș găsi un scaun confortabil, aș putea rivaliza cu Mozart.”⁴³

Wolfgang Amadeus Mozart⁴⁴ (1756–1791)

În 1781, după câțiva ani de căutare zadarnică a unei slujbe potrivite în nobilimea europeană, Mozart a decis să se stabilească la Viena, în calitate de compozitor și interpret liber-profesionist. Orașul oferea mari oportunități pentru un muzician talentat și renumit ca Mozart, dar, pentru a rămâne capabil să-și suporte cheltuielile, era

nevoie să dea lecții de pian, să susțină concerte și să le facă vizite de curtoazie protectorilor bogați din oraș. Tot în acea perioadă, Mozart își curta viitoarea soție, Constance, sub privirea dezaprobatore a mamei acesteia. Toate aceste activități îi lăsau doar câteva ore pe zi pentru a compune noi lucrări. Într-o scrisoare din 1782 către sora sa, el relatea în detaliu aceste zile agitate din Viena:

Întotdeauna am frizura aranjată până la ora 6 dimineața, iar până la 7 sunt complet îmbrăcat. Apoi compun până la ora 9. De la 9 la 13 dau lecții de muzică. Urmează masa de prânz, în cazul în care nu sunt invitat la una dintre reședințele unde masa se servește la ora 14 sau chiar 15, ca de exemplu azi și mâine, la contesa Zichy și la contesa Thun. Nu pot lucra nicio dată înainte de ora 17 sau 18, și chiar și atunci sunt adesea împiedicat de vreun concert. Dacă nu se întâmplă așa, compun până la ora 21. Apoi merg la draga mea Constance, deși bucuria întâlnirii noastre este aproape întotdeauna stricată de remarcile sarcastice ale mamei sale.... La ora 22:30 sau 23 mă întorc acasă – asta în funcție de răutățile pe care mi le aruncă mama ei și de puterea mea de a le suporta! Deoarece nu mă bizui pe faptul că pot compune seara, din cauza concertelor care au loc atunci și pentru că nu știu cu certitudine dacă nu voi fi chemat ba aici, ba colo, am obiceiul (în special dacă ajung acasă devreme) să compun puțin înainte de culcare. Scriu adesea până la ora 1 noaptea, iar dimineața mă trezesc din nou la ora 6.⁴⁵

„În general, am atât de multe de făcut încât, adesea, nu știu unde mi-e capul”⁴⁶, îi scria Mozart tatălui său. Se pare că nu exagera; atunci când, după câțiva ani, Leopold Mozart a mers să-și viziteze fiul, a descoperit că viața liber-profesionistului era la fel de tumultuoasă precum declarase fiul său. El scria acasă din Viena: „Mi-e imposibil să descriu iureșul și agitația”.⁴⁷

Ludwig van Beethoven⁴⁸ (1770–1827)

Beethoven se trezea în zori și nu pierdea mult timp până să se apuce de lucru. Micul dejun consta din cafea, pe care o pregătea el însuși cu mare grijă – socotise că la o ceașcă de cafea erau

necesare șaiszeci de boabe și, adesea, le număra el însuși, una câte una, pentru a obține doza exactă. Apoi se așeza la birou și lucra până la ora două sau trei după-amiaza, luând o pauză din când în când pentru o plimbare pe afară, ceea ce-i ajuta creativitatea. (Poate din acest motiv Beethoven era mai prolific, de regulă, în timpul lunilor călduroase.)

După masa de prânz, Beethoven pornea, în pas alert, într-o lungă plimbare ce îi ocupa mare parte din restul după-amiezii. Avea întotdeauna în buzunar un stilou și câteva coli de hârtie, pe care își nota posibile idei muzicale. Pe inserat, se oprea câteodată la o tavernă să citească ziarele. Își petrecea adesea serile în compania cuiva sau mergea la teatru, deși iarna prefera să stea acasă și să citească. Cina consta, de obicei, dintr-o masă simplă – un bol cu supă și câteva rămășițe de la prânz. Îi plăcea să-și însoțească masa cu vin, iar după ce termina de mâncat, bea un pahar cu bere și fuma pipă. Rareori compunea seara și se culca devreme, la ora zece cel mai târziu. Merită menționat aici ritualul neobișnuit al lui Beethoven în privința îmbăierii. Elevul și secretarul său, Anton Schindler, îl amintește în biografia *Beethoven, așa cum l-am cunoscut*:

Spălatul și îmbăiatul erau printre cele mai presante necesități din viața lui Beethoven. În această privință, era un adevărat oriental: după părerea lui, Mahomed nu exagerase deloc cu privire la numărul de spălări rituale pe care le impusese. Dacă nu ieșea undeva în cursul dimineții, Beethoven stătea complet *déshabillé* în fața lavoarului și își turna urcioare întregi de apă pe mâini, intonând cu voce tare gama sau fredonând o melodie. Apoi umbla cu pași mari prin cameră, privea vioi sau fix într-un loc, nota ceva, relua turnatul apei și cânta cu voce tare. Erau momente de adâncă meditație, față de care nimeni nu ar fi avut obiecții dacă nu ar fi fost două consecințe nefericite. În primul rând, servitorii izbucneau în râs. Asta îl înfuria pe maestru și, uneori, îi apostrofa într-un limbaj care îi făcea fața și mai caraghioasă. În al doilea rând, intra în conflict cu proprietarul, deoarece, mult prea adesea, vărsa atât de multă apă pe jos, încât aceasta trecea direct prin dușumea. Era unul dintre motivele principale pentru proasta reputație de chiriaș